

RODZIC (1057) *sb m*

o jasne.

WN sg: -ic (13), -ić (4) *HistAl, KrowObr, ModrzBaz, OrzJan*.

sg N rodzic (17). ◇ G rodzica (8). ◇ D rodzicowi (3). ◇ A rodzica (4). ◇ I rodzic(e)m (1). ◇ pl N rodzicy (266), rodzice (39), rodzicowie (20), [rodzicewie]; -e *BierRaj, OpecŻywSandP, KwiatKsiąż* (4), *GórnDworz, BiałKat* (2), *BiałKaz, KochPs, KochEpitCat, GórnRozm, ZawJeft, KołakCath*; -owie *BielŻyw* (2); -y : -e : -owie *GliczKsiąż* (97:-:15) *GroicPorz* (5:1), *Mącz* (1:2), *HistRzym* (6:1), *RejZwierc* (5:-:3), *SkarŻyw* (32:7), *StryjKron* (1:1), *WerGośc* (2:1), *WujNT* (12:1), *SarnStat* (4:10). ◇ G rodziców (320); -ów (59), -ow (4), -(o)w (257); -ow *OpecŻyw*; -ów : -ow *Mącz* (5:2), *KochTr* (5:1). ◇ D rodzicóm (184); -óm (17), -om (4), -(o)m (163); -om *KochTr* (3); -óm : -om *SarnStat* (3:1). ◇ A rodzice (118). ◇ I rodzicami (21), rodzicmi (15), rodzicy (6); -ami *TarDuch, GliczKsiąż, CzechRozm* (3), *ModrzBaz, SkarŻyw* (4), *KochTr, CzechEp* (4), *LatHar* (3), *PowodPr*; -mi *RejPos* (2), *HistLan* (3), *BudBib*; -cy *BielŻyw* (3), *Prot*; -ami : -mi : -cy *RejPosWstaw* (-:1:1), *SarnStat* (1:8:-), *SkarKaz* (1:-:1). ◇ L rodzicach (27), rodzic(o)ch (4) *LibLeg, RejPos, HistLan* (2); ~ -ach (19), -äch (6), -(a)ch (2); -äch *GliczKsiąż, KuczbKat, KochMon, BiałKaz, StryjKron*; -ach : -äch *SarnStat* (2:1). ◇ V rodzicy (3) *WerKaz* (2), *RejZwierz*, rodzicowie (1) *RejWiz*.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (cztery z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

1. W pl: ojciec i matka w stosunku do swoich dzieci; parentes *HistAl, Vulg, PolAnt, Mącz, Modrz, Calep, JanStat, Cn* [w tym: czyi (269) – pron poss (249), G sb i pron (17), ai (poss) (3)] (1002) : *LibLeg* 10/114v; *ZapWar* 1550 nr 2664; [*Panna Maryja*] wetrzech leciech przez rodzice fwe ottza ij matkę na fluzbę bożą do kościoła była ofiarowana *OpecŻyw* 1v, 31, 63 [2 r.], 63v [2 r.]; *PatKaz* I 9, 9v, 14; *PatKaz* II 86; Laertius powiada, gdyby który lin rodziczow niechował á potrzeb im nie dawał potrzebuiącym, ten aby za nieflachetnego mian był. *BielŻyw* 6, 14, 18, 29, 39, 89 (10); Przeto też y podzis dzien ich [Żydów] linouie ftop fwych rodziczow nasladuiaci idą bez chyby na zatracenie. *BielŻywGlab* nlb15, nlb 15; *KlerWes* Av [2 r.]; *LibMal* 1547/125; Wfityd rodzyczom gdy dzieci bładzą *RejJóz* E4v marg, A6v marg; rodzicy mają wielką ciężkość wychowywaiąc dziatki fwoie *SeklKat* H; Przes oyca/ matkę nieiedno rodzice naffe mamy rozumieć/ ale tez wfzelkie przełożone naffe tak fwieczkie iako duchowne. *SeklKat* H, F2, F3, Hv [3 r.], H2 [3 r.], H3 (14); *HistAl* A6v, E8; *MurzNT Ioann* 9/19, 20; Tak też rodzicy s fwymi dzyećmi obchodzić fie máyą/ żeby dobrimi były/ ftátecznemi/ á nye barzo wierzgály *GliczKsiąż* F6v; A przetho rodzicy gdiby fie im przydáło nyeyáko kárác fyná/ niechay áni z gnyewu/ áni furiey yákyey tego nye czynią. *GliczKsiąż* G3; w liedmi lecyech rodzicy máyą dzyeći fwe do fzkól ná náuki dowodzić *GliczKsiąż* I6, kt, A, A3 [2 r.], B, C [2 r.] (139); Synowie y Corki po śmierci Rodżicow fwoich/ wfzythkiego Imienia/ rowny dział biorą *GroicPorz* ff3v, i4v [3 r.], ff3, ff3v, ff4 [4 r.], ll3 [3 r.] (15); *KrowObr* 237v; *RejWiz* 38v, 88v; Bo ktorzy fie z niepráwych rodzą fynowie/ fą fwiadkowie niepráwości przeciwko rodzicom *Leop Sap* 4/6, *Lev* 20 arg, *Sap* 12/6, *Ioann* 9/2, 3, 18 (9); *RejZwierz* 124v; Dżiateczki iefliż zpoczćiwym życiem máią wychowanie/ tedy niegodność rodzicow fwych zátřą *BibRadz Eccli* 22/8, *Gen* 9 marg, *Tob* 11 arg, *Dan* 13/3, 1. *Mach* 10/9, *Matth* 10/21; Może nie tylko w kościele ále y w domu v rodzicow obrzezanie być *BielKron* 260, 75v, 85, 165, 205, 296v; Też zbytnie piefzczenie rodzicow/ zwykło znikczemniwać młodzieniáfki

KwiatKsiąż E, A, A2, A2v [2 r.], A3v [2 r.], B (11); Pius, Pobożny/ Miłuiący rodzice/ I słuchający fwych rodziców y ynich ftárfzich. *Mącz* 301c, 71a, 72d, 73b, 79d, 83a (14); *OrzQuin* Aa5v; *Prot* A3, Dv; *RejAp* 115v; *GórnDworz* D3v; poydę do ziemie świętey/ á będę pokutował zá grzech mych rodziców *HistRzym* 34, 34 [2 r.], 36v, 115v [2 r.], 116 [2 r.], 116v (12); kázde dzyeciátko bywa miłsze rodzicom fwoim/ kthore chodzi w poślufzeńftwie ich [...] niźli złe á niepoślufzne. *RejPos* 256v, 25v, 38v, 42v, 56 [2 r.], 152v [2 r.] (19); Náture zepłowáná pan w dzieciach przeciw rodzicom wiedzieć raczył: przeto tym przykazaniem przykrócić iá chciał *BiałKat* 53v, 53v [5 r.]; Rodzicy tákże mogą brác náukę s tego/ Iák fie z dziećmi obchodzić za wieku fwoiego. *HistLan* A2v, ktv, A2 [2 r.], A2v, A3, A4v (23); niechay Káplán Rodzice vpomina/ áby fwym dzieciom ku cnoćie [...] náuczyćielmi byli *KuczbKat* 310, 304, 305, 310 [2 r.]; Iáko máią rodzicy ftárác fie o wychowanie młodych dziatek fwoich *RejZwierc* A5, A5, 6, 6v, 7v, 14v [2 r.] (11); *KochMon* 24; *WujJudConf* 212; *RejPosRozpr* cv, c2; Cwiczenie dzyátek od fiebie rodzicy poczynác máią. *RejPosWstaw* [41²] marg, 41v [5 r.], [41²] [8 r.], [41²]v [2 r.], [41³] [2 r.], [41³]v [5 r.] (45); *HistHel* C4v; *BiałKaz* I3, K; Niewierzyli przeto ludowie o niem/ żeby ślepy był y przeyrzał/ áż wezwáli rodziców onego który przeyrzał. *BudNT Ioann* 9/18, *Ioann* 9/20, 22, 23; [Józefa i Maryję ewangelista nazywa rodzicami Jezusa] Naprzod iż iest Synechdochica locutio/ to iest mowá táka/ która dla iednego/ y drugich przykłada/ iáko dla iedney włafney mátki może y oyczymá názwać z nią weślpołek rodzicámi. Potym iż nie fámi tylko rodzicy ále y ich włyfłtká familia ábo dom przez rodzice rozumian być może. *CzechRozm* 160, 35v, 131, 149v, 164, 226 (9); dziatki y młodzieńcy nietylko wźymá/ ále też y oczymá od ftárfzich/ á naywięcey od rodziców/ biorą przykład á wczá się *ModrzBaz* 11v, 10 [3 r.], 10v [2 r.], 11 [2 r.], 11v [3 r.], 12 (21); Rodzice zápamiętáli/ Przyiáciele zániedbáli: Ale mię pan nieprzebaczył/ Owłzem ogárnác mię raczył. *KochPs* 38; Ale dziś rodzicy ni ocz fię więcey nie ftáraią/ iedno áby bogáto dziećci zołtáwili *SkarŻyw* 143; v rodziców nic nie máłz miłszego iáko dziećci *SkarŻyw* 162, 13, 28, 40 [2 r.], 46 [2 r.], 48 [2 r.] (101); [*Orszula*] w niedoźlym wiekv fwoim, zwielkim a nieznoñnym rodziców fwych zalem zgalla *KochTr* 2, 5 [2 r.], 6 [2 r.], 7, 11, 12 [2 r.] (11); Bo mię rodzicy z młodu niechćieli mieć rzemieśnikami: á zwłáfczá mátká *CzechEp* 64, 74, 168 [2 r.]; *NiemObr* 146 [2 r.]; Iáko zás rzadko komu fzczeńliwie fię wodźi/ Kiedy w przekłętwie fwoich rodziców kto chodzi. *KochEpit* A3v, A4 [2 r.]; *KochFr* 122; *KochEpitCat* 111; *ReszPrz* 97; w boiáźni Bożey rodzicy ie [syny albo dzyeweczki] chowáią *ReszHoz* 119, 119; Abowiem co mili rodzicy zbieráli grofz do grofzá/ z ciężkością wielką [...] to potomek niebáczny zá rok włytko przez gárdło przeleie *WerGość* 222, 225, 266; MAią też to rodzicy mieć ná báczności fwoiey/ iákoby corká twoiá y lyn twoy nie byli poniewoleni ku tey świętości Máłżeńftwá. *WerKaz* 302, 301 [2 r.], 306 [2 r.]; *WisznTr* 21; Wielki połag rodziców poftępki wczćiwe *KochPieś* 1; *GórnRozm* N; *ZawJeft* 20, 32, 33, 44; *Calep* 755b [2 r.]; *Phil* B; *KochFrag* 48; *OrzJan* 20, 97; Nie rácz pámiętác/ Pánie/ ná wyftępki náłze/ ábo rodziców náłzych *LatHar* 158, 115 [2 r.], 465 [2 r.], 466, 538, 548, 673; *KołakCath* Cv; Tymi słowy nie przyć fię Pan Chriftus mátki fwoiey/ áni wczy niewdźięczności przeciwko rodzicom: ále wczy przekłádác mátkę duchowná włytkich wiernych/ która iest kościół powłzechny [...] nád rodzice y krewne ćielefne. *WujNT* 136, 22, 35 [2 r.], *Matth* 10/21, s. 44 marg (25); *SarnStat* 199, 200 [4 r.], 219, 237 [2 r.], 374 (38); *PowodPr* 58, 68 marg; Piłmo ś. o to rodzice vpomina: Máłz fyny/ ćwicźze ie *SkarKaz* 420a, 39b,

43b [6 r.], 44a, 44b [2 r.], 314b (20); od rodziców miłych z wielką pracą/ trudnością/ y z kłopotem bywamy przez długi czas wychowywani *VotSzl* A4v; *CiekPotr* 29; Mamli prawdę powiedzić/ to też często bywa/ Przykład zły po rodzicach/ radę często wyzywa. *GosłCast* 35, 35 [2 r.], 36; *PaxLiz* B2, B3, C, D4v, E2; *KlonFlis* H4v; *SkorWinsz* A2v, A3v; Tak w bodzy rodzicy: chociaż nie ich winą: Miał żal y żelżywość z niezczęlnego syna. *KlonWor* 38; *SzarzRyt* C4v [2 r.]; [iż osoby żeńskiej z cerkwie Krystowej mąż jeden papieski w małżeństwo pożądał, a temu ani rodzicowie panny, ani [...] ona sama, nie odpierali. *AktaSynod* I 99; niektórzy rodzicowie dziatki swoje Panu Bogu ku czci a starszym ku posłudze oddawają *AktaSynod* I 154].

W połączeniach szeregowych (27): Nietylko łobie narodzeniśmy/ ale pością nasłęgo częstz łobie oyczyzna przywłalczą/ częstz rodzice/ częstz przyiaciele *OpecŻywSandP* ktv; Powynniśmy też okazać miłofierdzie nad naszymi w bogymy przyaciemy krewnymy/ Iako są rodzicy/ bracia/ fiołtry/ y yni *SeklKat* L4; *BielKom* Dv, E3; oyczyznye/ rodzicom/ przyiacelom/ krewnym/ powinowatym/ y innym ludziom współek/ żebyśmy się dobrze/ poczesnye postawili *GliczKsiąż* Ov, N5; A gdy Synow y Rodziców/ y innych krewnych na doł y wzgorę idących niemalż: tedy łpadek przychodzi na poboczne perfony *GroicPorz* ff4v, ff3; [Zuzanna] przyłżła z rodzicmi/ y z dziatczkami/ y ze wżytymi krewnymi. *BudBib Dan* 13/30; *BiałKaz* D2v; *CzechRozm* 227, 229, 241v; *StryjKron* 702; iest wielkość ludu [...] którzy wolność swoię/ żony/ rodzice swoię y dziatki zalecają: do nóg miałstatu wálżey kró: M. *OrzJan* 112, 135; Rącz się zmiłować nad nami/ nad rodzicami naszymi [...] krewnymi/ y iakimkolwiek cielesnym albo duchownym powinowactwem z nami łpoionemi. *LatHar* 29, 100, 267, 276, 745; Będziecie też wydani od rodziców y braciey/ y krewnych y przyacioł: a niektore z was zamordują *WujNT Luc* 21/16 [przekład tego samego tekstu *CzechRozm* 229], s. 35, 44, *Luc* 18/29; wítawiamy [...] iż kto zabiie szlachcica/ trzydzieści grzywien rodzicom/ potomstwu y przyaciołom będzie powinien płacić *SarnStat* 604, 590.

W przeciwstawieniu: »rodzice ... cudzy ludzie« (1): Dofięci yeft żeć cudzy z hánbi y obmowi/ ale ocyec albo mátká zakrywać ma. Nyechay się czuyą być rodzicami/ a nye cudzemi ludźmi. *GliczKsiąż* G4v.

W porównaniach (2): Iako się rodzicy o ożenie syna, tak troycá o wćielenie syna stáráła. *CzechEp* 168 marg; W rzeczách około wiary/ ma tak każdy słuchac kościoła powszechnego/ iako dziatki rodziców. *WujNT* 271.

Konstrukcje w funkcji przydawki lub orzecznika (9):

~ »[jakich] rodziców« (6): OTho Sylwius był od Ricerzow wybran na Cesarstwo/ aczkolwiek był zacnych rodziców z miałtá Ferentyno *BielKron* 145v; *RejPos* 153; ABrámiusz rodziców wćiciwych y bogoboynych/ [...] im więtze cnoty po łobie pokazawał/ tym więcey od rodziców był miłowan *SkarŻyw* 234; WIncencyus z Wálencyey [...] słachetnych y bogoboynych rodziców *SkarŻyw* 307. Cf »jednych rodziców«, »rodziców niewiadomych«.

~ »z [jakich] rodziców, [kto (nazwa etniczna)] z rodziców« (2:1): *BielKron* 160v; LVcyan był rodem z Samofzaty miałtá Syryey z rodziców Chrześciańskich *SkarŻyw* 46; Clemens Szhot z rodziców/ wżytymi doktormi [...] gárdził/ y prawá kościelne pomiátał. *SkarŻyw* 519. ~

Przysłowia: Iako sie będziesz zachować rodzicom, tak sie też nadzieway j od finow na potim. *BielŻyw* 4, 39, 42; pufzczaiąc też dziatki fwe ná fwiát/ od ktorých w ftárości onegoż sie wzaiem nádziejaią/ co łami rodzicom łwym czynili. *GórnDworz* X7v, X7v. [Ogólem 5 r.]

wiele fię ze złých rodzicow dobrych łynow/ á z dobrych także wiele złých fię dzieci rodzi. *SkarŻyw* 290; bywa tego więcęcy/ Z dobrych rodziców/ iz zli bywaią přęcy. *GosłCast* 35; [Iący rodzicy takye dzyeci/ nie dáleko zawnę od Iábłoni pądnie iábłko. *HistTroj* A6v].

Dobrzeć dzieci pámiętaia/ Co ich rodzicy działaią. *BierEz* Rv; dziatki rádži rodziczow drogami chodzą *KwiatKsiąż* Fv.

Ariftoteles powyáda iz náuczycyelom/ bogom y rodzicom nigdy nye może im nikt oddać/ ani sie im od nikogo dofić ftác może. *GliczKsiąż* N8, B8v.

Rodzicy wielki grzech máia/ Iz łwych dzieci nie náuczaią. *BierEz* L4v.

Zwroty: »rodzice czcić, w poczciwości (a. uczciwości, a. we czci) mieć; rodzicom czci nie zachować; cześć ku rodzicom; rodzice w poczciwości miani« [szyk zmienny] (6:8;1;1;1): Boga czci á rodzice w poczciwości miey *BielŻyw* 7, 34, 100; zle vczinki á grzechy przeciw temu Bożemu przykazaniu. [...] Nietzić rodziczow łwoich/ niebyć ym połufznim/ niewłpomagać wpotrzebie *SeklKat* H3, Hv; *BibRadz Lev* 19 arg; Reverentia debetur parentibus, Rodzice máya być w poczciwości miani. *Mącz* 485a; *HistLan* F2v; *RejZwierc* 27v [2 r.], Bbbv; dzyatki rodzice fwe w wielkiej wadze á vczciwości mieć máia *RejPosWstaw* [41²], [41³], [41⁴], [41⁴]v; Mamy y drugą náukę z przykłádu tego młodego Synaczká około czwartego przykazania Bożego/ o czci ku rodzicom. *SkarKaz* 43b, 44a.

»od rodzicow odradzać się« (1): Pytałby kto/ co sie dzyeye á co yeft wtym iz częfto sie łynowye od rodzicow w żywocye á w obyczaiách odradzaią? *GliczKsiąż* D3v.

»opuścić rodzice« (3): Wynidzmy z oyczyzny/ opuścmy rodzice y łwieckie nádzieie y zabawy: nágo zá náгим Chryłtułem podzmy *SkarŻyw* 470; A on im powiedział: Záprawdę wam powiedam: iz nie máłz żadnego ktorzyby opuścił dom/ ábo rodzice [reliquit ... parentes] [...] dla kroleftwá Bożego/ ktorzyby nie miał wziąć dáleko więcęcy *WujNT Luc* 18/29, s. 151.

»od, z [jakich] rodzicow pość (a. pochodzić)« (2:2): [niewiasta] gdyby od dobrich rodziczow poźła, zdrowa á bogata była, tedyby sie mądry ożenić mógł *BielŻyw* 108; Bonis parentibus prognatus est, Z dobrych rodziców pochodzi. *Mącz* 242a, 268d; y nie włzyscy podobno byli obrzezáni: y owłzem niektorzy z pogánłkich rodzicow poźli. *WujNT* 9.

»(po)zbyć [= stracić] rodzicow« [szyk zmienny] (4): Corká/ pozbywłzy rodzicow/ s tak wielkim ftaránim/ pracą y s ftalością/ pożytkom Chrzefciánłkim vłługowála *StryjKron* 275; Pánna Lyzydá [...] rodzicow pozbywłzy w młodości/ Rządziła sie łamá w ftáteczności. *PaxLiz* A4v; Co sie tknie o rodzicach tychci rádá zbyła/ By łnádniey w Máiętnościách k myłli łwey płużyła. *PaxLiz* B2, E.

»(nie) szanować, uszanowanie rodzicow« [szyk zmienny] (3:1): Rozmnaza też pan Bog dobre dziatki ktore miłuią páná Boga/ boia sie go á rodzicow łwoych y przełozonych łzanuią. *SeklKat* H4v, H4; *KuczbKat* 310 marg; W czwartym tedy przykazaniu łwoim/ wáruie Pan Bog pod vłzanowaniem rodzicow/ włzeláką zwierzchność y poźánowanie iey. *PowodPr* 58.

»z [jakich] rodzicow (u)rodzić (a. narodzić, a. porodzić) się, urodzony (a. porodzony, a. zrodzony, a. wrodzony); urodzenie z rodzicow« [szyk zmienny] (15:8;1): *RejAp* 82; Też y to foremna/ dáć

to nieprzyjacielowi łámemu czo on thobie wymuie/ iáko gdy ieden z niepocźciwych łie rodzicow vrodziwzy przymawiał pocźciwemu człowiekowi *GórnDworz* S; *RejPos* 153; *BiałKat* 186; Z ták zacnych rodzicow národził się był nam Krol Sigmunt Auguft. *BiałKaz* 12, 12; *CzechRozm* 61; Iełłiżeś łię z dobrych rodzicow vrodził [*te parentem habuisse bonum*]/ więc łię o to łtáray ábyś iym był podobny *ModrzBaz* 57; SAMfon w Rzymie z zacnych/ y tych ktorzy łzli zliniey Cefarłkiey/ rodzicow wrodzony *SkarŻyw* 592, 117, 164, 370, 542, 580; *StryjKron* 376; Theodozyus Cefarz/ z rodzicow tákże Chriřtyáńłkich zrodzony *NiemObr* 146, 146; *ReszPrz* 96; Germanus – Czy ktorzi łie ziednich vrodzieli rodzicow, włáłtny bracią. *Calep* 453a; *WujNT* 13, 595; *SarnStat* 179, 236; Złe vrodzenie náłze z łádámá y z rodzicow *SkarKaz* 489a marg.

Wyrażenia: »cieleśni rodzice« [*w odróżnieniu od duchownych*] [*szyk 2:1*] (3): nam y to dał [*Bóg Ojciec*] ná przykład/ ábychmy w łłufznych rzeczach y tych rodzicow łwych ciełefnych nie odłthępowáli/ á s pocźciwołcią rokázania ich náłłádownáli *RejPos* 40v; *BiałKat* 186; *PowodPr* 58.

»duchowni rodzice« = *rodzice chrzestni* (1): Wiára słłuchánia łłowá Bożego ielt: ále w wierze powłzechnęgo Chrześciáńłkiego/ kołłciólá/ w wierze duchownych (to ielt kmotrów) y cíełefnych rodziców łwych/ ktorzy zá nie przyrzékáią/ y wiaré posłubuią *BiałKat* 186.

»jednych rodzicow« = *będący rodzeństwem* (2): Po Bráćiey zálye y po siołtrách iednych rodzicow y po ich dziećioch/ bywáią przypułzczeni ná dziedźictwo Dzieci od iedney Mátki *GroicPorz* gg, gg.

»u rodzicow jedynaczka« (1): Tedy z łpráwy Bożey [!]/ zmwioná zań ielt nieiáka zacna/ á iemu bogáctwy y rodziáiem rowna/ tákże v rodzicow iedynaczłká/ Bázyliłłá. *SkarŻyw* 178.

»niepłodni rodzice« (2): *GliczKsiąż* Cv; Zniepłodnych rodzicow od Bogá vprołzoná S. Euphrozyná. *SkarŻyw* 13 marg.

»(nie)posłuszeństwo rodzicom, rodzicow, ku rodzicom; (nie)posłuszny rodzicom; słłuchać rodzicow« = *parentibus immoriger PolAnt; parentibus oboedire a. non oboediens Vulg* [*szyk zmienny*] (6:3:3;10:3): będą łudźye ktorzy łámi łyebye będą miłowác/ chćiwi/ pyłłni/ hárdzi/ złorzeczłwi/ rodzicom nyepołłufłni *KromRozm I* B3v; *GroicPorz* a2v; Pytayże łie z dáłeká, gdy łie ożenić małz [...] Iełłi wie [*panna*] co o Bogu/ iełłi rozum łpełná [...] Iełłi ielt w połłufzeńłtwie rodzicow pocźciwych *RejWiz* 60; *BibRadz Eccli* 3 arg, 2. *Tim* 3/2; Czwarte [...] iáko małz záchowác połłufzeńłtwo á pocźciwołć y rodzicom łwoim y przełozonym *RejPos* 40v, 38, 39 [2 r.], 40v [2 r.], 306; *RejZwierc* 55v; DZyeći/ łłuchaycie Rodziczow wáłznych w Pánye boc to ielt rzecz łpráwiedłłiwa. *RejPosWstaw* 41v, [41³]; *BudNT* 2. *Tim* 3/2; Wczym Iakob powołnołć łwoię ku miłym rodzicom y połłufzeńłtwo pokazál *SkarŻyw* 346, 346; Dzieci/ połłufzne bądźcie rodzicom we włzytkim. *WujNT Col* 3/20, *Rom* 1/30, *Eph* 6 arg, 6/1, 2. *Tim* 3/2; We włzytkim rodzicow łłuchác mamy/ iedno tám nie/ gdzie nam do pobożnołci przełzkadzáią. *SkarKaz* 44a, b.

»rodzicow niewiádomych« (1): DYoklecyanus Dálmátá Cefarz/ rodzicow niewiádomych był hárdy/ fortunny/ okrutny *BielKron* 154.

»oba(dwa), oboje rodzicy« = *uterque parens JanStat* (8:2): Po łmierći obu rodzicow/ poiman był [*Machumet*] s przygody y przedan kupcowi iednemu *BielKron* 165; Iełłi kto będzie miał łyná krnábrnego/ vpornego/ á kthoryby oycá y máłtki nie łłuchał/ y ná káránie ich nic niedbał/ tedy obá rodzicy wzyáwłzy go/ przywiódą go do łtárlznych miáłtá *RejPosWstaw* [41³]v; ktorzyby nie byli z

oboygá rodziców národzeni y wychowani obyczáiem szlachciców [niech na wyższe urzędy nie wstępują] *SarnStat* 179 [idem] 236, 237, 706. Cf »szlachcic z obojga rodziców«.

»poczęty z rodziców« (2): bog tego stworzył mogł/ przeto maryą panną począłą zrodzycow podług natury grzeźnych grzechem pierworodnym (aby) [...] yey dułła (*popr*) y czalo (-) nyeybyła zmazana zrodzaju przyrodzonego (od tego [gniewu swego] zachouacz) *PatKaz I* 4v; *LatHar* 500.

»[jakich] rodziców syn« (1): IVlian S. zmlódości będąc bogatych rodziców Anthyocheńskich iedyney Syn/ czyłtości lię pánieńskiey rozmiłował *SkarŻyw* 178.

»szlachcic z obojga (a. obudwu) rodziców« = *nobilis ex utroque parente JanStat* (4): DO kościołów Tumfkich [...] niech nie będą przyjmowani ná Biskupstwą/ Pręłatury/ Kánonię/ iedno szlachcicy z obudwu rodziców/ y którzy fą obyczáiem szlacheckim wychowani *SarnStat* 179; (*nagł*) Definicja szlachcica Polkiego, co iest Szlachcic. (-) Szlachcicy z obudwu rodziców/ y którzy/ fą obyczáiem szlacheckim wychowani *SarnStat* 236, 178, 922.

»własni rodzice« = *proprii parentes JanStat* [szyk 6:1] (7): Gilimer [...] thak był okrutny, iż theż rodzicom wławnym nieprzepuścił [ut nec parentibus parceret] *MiechGlab* 49; Tákże też y tu Łukasz Máryey narod opifuiac/ męża iey naprzod iáko głowę wyłtawił á potym nie iego władne rodzice/ iáko Mátheufz liczy ále ženine opifuie. *CzechRozm* 153v; A Lucius będąc y winem y gniewem zápalony/ przed oczymá wławnych rodziców onę niewinną dziewkę zábił. *KochWz* 142; przez młódzieńce ze Wsi od wławnych rodziców odchodzącé/ Wsi bywáią łpułtołzone dla niedoftátku robotników *SarnStat* 919, 200, 587, 660.

Zestawienie: »starzy rodzice« = *dziadkowie* (1): Maior amita Avi et aviae amita, Moyich łtórych rodziców ciotká. *Mącz* 204c.

Szeregi: »rodzicy abo (i) bracia« [szyk 1:1] (2): Tymoteufz [...] bárzo ich chytrze prosił/ áby go żywo wypuścił/ dla tego iłz v łiebie miał wiele ich rodziców y bráty niektore [parentes ... autem fratres] *BudBib 2.Mach* 12/24; [białogłowy] które zapiły wieczności [o posagu] od bráciéy łwéy/ ábo od rodziców łwych/ iáko od dziedźców wławnych niemáią [...] *SarnStat* 1168. [Ponadto w połączeniach szeregowych 12 r.]

»rodzicy i (a) dom« [szyk 2:1] (3): Gdyż on [Pan Bóg] z dawná pod pánowaniem łwiątobliwym przodków W.K.M. Krolow Polkich/ y Wielkich Kłiążąt Litewskich/ Dom á Rodzice moje zacną vcziwołścią łtanu łłacheckiego ochędożył *BibRadz* *2; *SkarŻyw* 134; zá którym [dobrym wychowaniem dziaték] wiele dobrego idzie kościołowi Bożemu/ rzeczypołpolitey y łáwym rodzicom/ y domom w których lię rodzą. *SkarKaz* 420a. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]

»(i) rodzicy, (i, abo) dziatki (a. dzieci)« (5): co zá pożytki y rodzicy y dzyatki wzyąc mogą kiedy thák w Krześciáńskiey poboźności wycwiczone a wychowane będą. *RejPosWstaw* [41⁴]v, 110v; *SkarŻyw* 209; *WujNT* 40; potrzebáby [...] żeby ludzie Rycerłcy/ *defensores patriae* y włzytkich w niey będących kleynotow/ to iest/ rodziców/ dziaték/ wolności/ maiętności [od króla opatrowani byli] *VotSzl* C2. [Ponadto w połączeniach szeregowych 9 r.]

»rodzicy i (albo) (inszy) krewni« = *parentes et consanguinei JanStat* [szyk 11:1] (12): *GroicPorz* 113; Bo ktoby folgując miłości ciełefney łwych powinowátych/ miał łwego powinowátwá Chriłtiáńskiego zaniechác/ ábo rodzice łwe i infze krewne nad Chriłtá Páná miłowác/ ten nie iest godzien te⁸⁰/ áby

fię imieniem Chrystułowym odzywał. *CzechRozm* 241v; *StryjKron* 155; *CzechEp* 175, 176; Panie Boże nájz/ rácz rodzice moje [...] y krewne moje [...] od grzechow wśelkich/ y bronić y oczyścić *LatHar* 629, 629; [*dobra*] ná nie [*na mniszki*] po śmierci rodziców álbo krewnych przypadną *SarnStat* 208, 136, 179, 236; [*pochlebcy*] Nádfluguią [...] Dźiedzicom nie opatrzny [...] Ktorem dobra przypadły bez prace y trołki/ Po rodzicach y krewnych/ tak z dobroci Bołkiey. *KlonWor* 55. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 7 r.*]

»ojcowie a rodzicy« (1): Páweł S. [...] piífąc do Ephezow [...] potrzebne rzeczy ku zbudowányu w wyerze á w obyczáyách/ yákoby fię myeli ku pánu Bogu myeć [...] przypomina też to oycóm á rodzicom *GliczKsiąż* G.

»rodzicy a potomstwo« (1): W czwartym tedy przykazaniu swoim/ wáruie Pan Bog pod wśánowaniem rodziców/ wśeláką zwierzchność y poźánowanie iey. Przełtrogí duchowne miedzy rodzicami á potomłstwem ich/ ná kazania potoczne záchowuiąc *PowodPr* 58. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»rodzicy i powinni (a. powinowaci)« (4): pomniłz też iuż ná coś łtworzón y wyłtawion ná fwiát od Paná twego [...] też coś powinien rodzicom i powinowátym swoim. *RejZwierc* 35v, 18; Miłość porządna ku rodzicom y powinny nie iestći zákazána *WujNT* 52; *CiekPotr* C3. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»rodzicy (i, a, abo) (wszyscy inszy) przodkowie« = *parentes ac maiores* *Modrz* [szyk 6:1] (7): żadnego znamięnitłzego przykładu przywieść ci przed oczy nie mogę iako rodziców a przodków twoich *KwiatKsiąż* M3v; *Parentes, Rodzicy y wśiłcy ynśzy przodkowie* *Mącz* 278c; Abowiem ták połpolicie bywa iż synowie chcą być rodzicom y przodkom swoim podobni *ModrzBaz* [41]; *Calep* 755b; [*ziemie ktoreśmy zawżdy mieli*] od Przodków y rodziców náłzych [*modo a progenitoribus nostris* *JanStat* 744] [...] Królestwu Polłkiemu powtóre wcielamy *SarnStat* 987; *PowodPr* 49; Zá przodków y rodziców náłzych, y zá náłzych Iuż też dawnieyłzych czálów, bogáta łzláchcianká, Dołyc miáła gdy wzięła od rodziców swoich Parę pektoralikow *CiekPotr* 29.

»rodzicy, (i, abo) przyjaciele« = *parentes et amici* *Modrz* [szyk 7:1] (8): *BierRaj* 20v; ktorzi siebie/ rodzice/ y przyacióły łwe złemi wczynkami lżá/ ci niech wiedzą/ że fię od łláchetności przodków łwých wyrodźili *ModrzBaz* 42, 33, 53, 108v, 134; *SkarŻyw* 235; [*aby żaden nie przyjmował beneficjów pod winą kaźni*] to iest/ wywołania/ y dóbr ták iego iáko też rodziców y przyaciół iego [*parentum, ac propinquorum eius* *JanStat* 200] do łkarbu obrócenia. *SarnStat* 173; [mąż papieski poźądał w małżeństwo panny z jednoty naszej, któremu na to pozwolili rodzicewie i przyjaciele tej panny *AktaSynod* I 100]. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 12 r.*]

»rodzicy, (i) starszy« (3): *Progenitores, Rodzice/ Stárfzy* *Mącz* 145d, 301c; Stąd fię niechay vczá wśyłcy synowie y corki [...] iákie połłufzeńłtwo y poddánłtwo rodzicom y łtárfzym łą powinni *WujNT* 201. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»rodzicy jako i syn; synowie z rodzicmi« [szyk 1:1] (1;1): Iż ono [*ożenie syna*]/ ácz należy o nim łtáranie rodzicom iáko y synowi: [...] iednák łam związek małżeńłtwá/ nákoniec ná łámym łynie zołtáwa. *CzechEp* 168; synowie z rodzicmi [*fili cum patribus* *JanStat* 558] zá iednę ołobę zmyśłeniém práwá bywáią miáni *SarnStat* 596. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*]

Wyrażenia przyimkowe: »bez rodziców« (1): Bez rodziców. Sirotá. Orbus patre. *Calag* 372a.

»po rodzicach« = *in parentibus* *Modrz*; *per parentes* *JanStat* (6): *ModrzBaz* 46v; [św. *Dunstanus*] z tego co nań po rodzicach bogátych ípádło/ imioná wielkie kłaźtorowi [...] oddáł *SkarŻyw* 508; KUKowoitos álbo KUKowoiczis Ziwibundet Syn z Herbu Kitaurus á po Rodzicach zmárłych Zywibundet Oycu y po Mátce Poiácie Kiernułownie/ Zmodźką Stolicę [...] opánował. *StryjKron* 280; Tákże téż żonom ich Opráwy ná dobrách y wsiách/ które máią po rodzicach [*ex successione paterna* *JanStat* 746] íwych álbo od Nas pozwoloné ná wieki/ będą mogli náznaczyć *SarnStat* 988, 585, 593.

»z [jakich] rodziców« (6): *GlabGad* K3; Gdyż cie przeźrzał Pan tu ná fwiát s krześciánńkich á s tákich rodziców/ iż ich cnot [...] wiele íe ludzi mogło vczyć *RejWiz* A3; ia/ z fwoich thák zacnych rodziców/ mogłám zázwdy zá bogátźzego Krolá íść *BielKron* 354; Acz máłe dzyatki/ ktore íą krześciánńkich rodziców porodzone iuż wnet íą ná łalce Pánńkiey *RejPos* 153; *CzechEp* 339; *LatHar* 466.

»za rodziców« = *za życia rodziców* (3): Toć íe y Pánnie náłzey podobno przydáło/ gdy ma pieczę o ínfzych ktorey nie bywało. Kiedy zá rodziców íwych íák łátká chodziła *PaxLiz* B2, B2; *CiekPotr* 29.

a. O Adamie i Ewie [w tym: czyi (zawsze: *pron poss*) (44)] (61) : *PatKaz I* 16; Pырworodny grzech zowiem íkażenie natury náłzey wktorey był pan Bog ítworzył rodzicze náłze *SeklKat* Q4, L, N2v; Niewinność ma dar nadrośfy tenem iuż vtracił/ w rodzicach mych prze cięfky grzech ktory Adam ípłodzył *SeklPieś* 19; *SarnUzn* H6; poki byli nie zgrzeźyli rodzice náłzy/ nádzyc byli/ á wždy íye nie wtydzili *BialKat* 190v, 253v; íam Syn Boży/ ktorj przez Duchá fwiętego mowił [...] Ten Adámowi y Ewie rodzicom náłzym przepowiedział grzechom odpufzczenie y pokutę *RejPosRozpr* cv; práwo ono ábo zakon przyrodzony. z ktorym ítworzeni byli rodzicy náłzy/ grzechem był zácmiony *CzechRozm* 94, 26v; *SkarŻyw* 261; *CzechEp* 203, 204, 207 [3 r.], 292; Stráćiliśmy nadroźfy dar niewinność y świętość/ w Ráiu od rodziców náłzych przez Szátánńką chytrość *ArtKanc* L7v; *LatHar* 577.

Wyrażenie: »(na)pi(e)rwszy (a. pierwszy) rodzicy« = *primi parentes* *Modrz* [szyk 31:9] (39:1): *PatKaz I* 5v, 17v; yíz wśelky zoczca y matky rodzączy wpada wpyeruorodny grzech {náłzych pyerwźych rodzyczow} *PatKaz II* 66; *SeklKat* Q4, T4v; czárt pirwłfe rodzice zwyodł/ obyecuyąc im ná podobyeństwo Bołkye vmyeyętność dobrego y złego *KromRozm I* E3, N2; *KromRozm II* i3; *KromRozm III* B4; Rodzicy náłfy pyerwłfy Adam y Ewá yáko im íkoro pan Bog płod dáł wylce íe rádowáli *GliczKsiqż* C2, H2; *KuczbKat* 375 [2 r.]; GRzech thedy być rozumiemy przirodzoną włafną íkázę [...] ktory z pierwźych onych rodziców náłzych z námi póspołu rodzi íe *WujJud* 63; Íáko pierwłze rodzice náłze ták y nas dźieli grzech od Páná Bogá *BialKaz* A4v, A4v; rodzicy náłzy napierwłzy/ z íádu onego wybornego/ prze grzech wygnáni byli *CzechRozm* 163, 24v, 87, 87v; małżeńtwo święte/ íam Pan Bog ná początku światá w Ráiu [...] wnet po ítworzeniu pierwłzych náłzych Rodziców vftáwił *KarnNap* F2, A4; *ModrzBaz* 56v; Pierwłzy rodzicy złá íkážoną náturę dzieciom podáli. *SkarŻyw* 263, 257, 260, 261; *CzechEp* 202 [2 r.], 205 [2 r.], 206 [2 r.], 211; *KochWz* 135; náłzy pierwłzy rodzicy/ Adám y Iewá/ dla przeftąpienia y zgwałceni przykazáni iego [*Boga*] światęgo/ w Ráiu vtraćili śláchetność nátury *WerGośc* 207; *LatHar* 108, 576; ono íáblko ktore pierwłzy rodzicy náłzy w ráiu íedli: ácz ich nie pokaláło íámo z siebie/ ále íedzione przeciw

Bozkjemu zákazaniu/ bárzo nas wŕzytkich pokalało. *WujNT* 64; *PowodPr* 11; [iakovemi rodzycowie nálfy pierwlfy w Raiu/ przed vpadem byli. *UstKościel* 11].

b. *O ziemskich rodzicach Jezusa [w tym: czyi (21) – G pron (16), pron poss (4), ai poss (1)] (37)* : O wielká pociecha rodzitzom/ mietz s łobą w rodzcie takowé dzieciátko *OpecŻyw* 32, 25v, 31; Iezu ienżes od rodziczow fwoгих w kościele z pokornem ofiarowaniem byłes ofiarowan. Ímiłuy fie nad nami. *TarDuch* B, Bv [2 r.]; [*Chrystus szedł z matką do świątyni w Jeruzalem*] w ten čás długo nie mogli go rodzicy náleść *BielKron* 138v; Tákież fyn Boży gdyż wftąpił w niebo/ iego rodzicy y przyaściele/ to ieft Aniołowie iákowy był/ owfzeyki niewiedzieli. *HistRzym* 84; Abowiem iáko tu Ewányelia fwiádczy/ iż potym [*Jezus*] fzedł z rodzicmi fwemi/ á był im poślużen *RejPos* 40v, 28v [3 r.], 38, 38v [2 r.], 39, 55v, 69v; A w tym przykádzye to napirwey obaczyć mamy/ iż nie thylko łami rodzicy ku chwale Bożey fzli do Ieropolimy/ ále poięli s łobą dzyeciátko Pána Iezufa *RejPosWstaw* [41²]v, [42²]v; [*Bóg*] pośłał człowieká Iezufa Chriftuśa/ z ducha ś. poczętego/ á z Máryey Panny vrodzonego. A pośłał go/ nie tám iftotnie z niebá/ ále z domu rodziczow iego *CzechRozm* 33; Mátheuśz nápiśał/ iż Iezufa przyprowadzili rodzicy do Gálileliey *CzechRozm* 144, 144, 159v [3 r.], 162v, 230v; *LatHar* 273; fásiedzi Pána Chriftuśowi widzác go nie tylko vbogiego człeká/ ále też znáiąc rodzice iego wedle ciála podłe y vbogie/ nie znáiąc bośtwá iego [...] gorfzyli fię z nie⁶⁰. *WujNT* 147, *Luc* 2/27, 41, 43; Był rodzicom Pan IEZVS poddánym. *SkarKaz* 44a.

Szereg: »i dom i rodzicy« (1): Iákoż go [św. Paweł Jezusa] y potym^m zázwdy znácznie/ nie kryiác fię z nim/ obiecował: y dom y rodzice potym/ z ktorzy fię národzić miał otworzyście opifawał: y gdy čás wypelnił/ mędrcom go y páfterzom oznaymił *CzechEp* 204.

Przen (1) : Okazuie ktorzy fą prawdziwi rodzicy iego [cf Ale on odpowiedziawfzy rzekł do nich/ Mátká moiá y brácia moi onić fą ktorzy fłowa Bożego fłuchaią *Luc* 8/21]. *BibRadz Luc* 8 arg.

****** *W rozważaniach filologicznych* (1) : Potym iż nie łami tylko rodzicy ále y ich wŕzytká familia ábo dom przez **rodzice** rozumian być może. Bo nie łam Jozeff z Máryą/ ále y infzy ktorzy z tegoż domu byli/ to ieft wŕzyfcy powinowáci/ zázraz fpołecznie do Ieruzálem chodzili/ y o wŕzytkich też to Luka(fz) mowi á nie o łamym Iozeffie z Maryą. *CzechRozm* 160.

c. *O zwierzętach [w tym: czyi (zawsze: pron poss) (4)] (8)* : Dzieci iego [*dudka*] gdy widzą rodzicze fwoie ftare [...] pod fkrzydły fwoiemi ie zagrzewaią *FalZioł* IV 26d, IV 26d; *RejPos* 81v; Dał Bog to przyrodzenie fнадź niemem źwierzątcom Ktore ácz mniey rozumu niżli ludzie máią/ Wfázkże miłość inákřzą rodzicom chowaią. *HistLan* B2, B2; Y pośpolitą przypowieścią bywa w tym zálecán Bocian/ ktory to [żywienie starych rodziców] zwykł nád infze rodzicom fwym czynić. *RejPosWstaw* [41⁴], [41⁴]; *Hybris* – W połi dziki, z roznich rodziczow vrodzoni. *Calep* 492b.

2. *Ojciec; parens Modrz, Calep; pater Calep, Cn* (10) : brat przeciw bratu fili fie oyczowie przeciw fynom takéż finowie przetiw [!] rodziczom walkę wiodą *BielŻyw nlb* 12; Awenyelikowie [...] nie chcą bázyc ná ón powfzechny grzech: który od iednego á pierwłżego rodzicá ná wŕzyftki rośpłodzony ieft *BiałKat* 253v; Prawdę tu mowi Spartian, iáko y Homerus gdzie piśze że máło ieft fynow rodzicom podobnych *ModrzBaz* 47; *KochPs* 68; Genitivus, pater, parens – Rodziz [!] *Calep* 455; Parenticida – Morderz fwego rodzica. *Calep* 755b, 758a; owé rány lžeyfze będą ktorzych zá gránicami doftániemy/ y ktorzych mi áni żoná z duřze wylękla obwiiác [...] áni nieśczęfny rodzic żáłowác nie będzie *OrzJan* 136.

Wyrażenie: »rodzic niepewny [= *niewiadomy*]« (1): dla nieyákyey íromoty á zelżenya/ zácyerano rodzice one nyepewne á nyelluffne/ á ná Bogi íkładano. *GliczKsiqż* B5v.

a. O zwierzęciu (1) :

Szereg: »matka i rodzic« (1): iáko iáfzczurki iádowite mátki y rodzice fwoie káfáią/ ták [*protestanci*] oni dáleko íeżcże oftrzey/ y dáleko iádowiciey Miśtrze y Miniśtry fwoie niż kiedy kościoł chrześcijáńki/ y Doktory íego káfáią y pfuią. *ReszPrz* 61.

3. Ojciec albo matka; parens *Modrz* (6) : Te rzeczy ma pámyétác rodzic kożdy gdy chce mámkę do dzyecyęcýá íwego chowác. *GliczKsiqż* D6; Przyczyny prze ktore Rodzicy mogá Dzieci wydźiedziczyć z Imienia. [...] Oíma/ íełliby Rodzicowi íwemu zábraniał Cory álbo Wnęczki wydác zá Mąż *GroicPorz* m; A ták pocżciwy rodzic niecháy ná to godzi/ Aby w grozye wychował dzyatki poki młodzi. *RejWiz* 89; A tu rad bych to widział/ áby káżdy rodzić wíę weyrzał/ íełlize fwoich dżiatek obyczáíow nie íam wíęcey popólwał? *ModrzBaz* 11v; kiedy Soloná pytano mądrego/ Cżemuby nie wítawíł karániá ná tego Co mordue rodzice Mátkę ábo Oycá? [...] Bom íię nigdy nie ípodział/ żeby íię miał rodzić Táki cżłowiek ná świcie/ ktoryby śmiał brodżić We krwi miłych rodziców. *KlonWor* 65; [A nazajutrz w poniedziałek o trzeciej godzinie w noc Pan Bog raczył duszę paniej matki mojej, już ostatniego rodzica mego wziác do chwały swej, ktorej aby Pan Bog raczył dáć przebywanie w chwale swej. *ListyPol* II 1550/488].

4. Człowiek urodzony w tym samym miejscu co ktoś drugi; indigena *JanStat*, *Cn*; *gentilis, oriundus hinc* *Cn* (24) :

a. Tubylec, tuziemiec, rodak (10) :

[rodzic czyj: [list *Mikołaja Radziwiłła, Litwina*] Przeto by dobrze i na zamku, i w ratuszu, i w pańskim skarbie, i w maiątnościach naszych mieć rodzice nasze a nie Polaki *ListyPol* III 1550/14.]

W połączeniu z nazwą miejscowości, krainy lub przymiotnikiem od tej nazwy [w tym: rodzic z [+ G od nazwy] (5), rodzic [jakiej] ziemie (1), rodzic [+ai] (2); rodzic + nazwa (6), nazwa + rodzic (2)] (8): Przedmowa do wżytkich Młodzięnczow Polskich/ Zwłászczá rodziczow Krakowskich. *KłosAlg* Av; [*mistrz Walenty*] Był rodzicz z Poznania/ zchowal íie od młodości w Krakowie gdzież [...] dośtał miełcża miedzi wczonymi *WróbŻółtGlab* A4; FRANCISZEK zá tżáfu Zumbryey Włófkiey ziemie rodzić/ Regułę żebrátzą wymyłlíł *KrowObr* 135; Ten to Piotr s. był rodzic z Gáíleey *BielKron* 142v, 130v, 375v, 449, 457.

W przeciwstawieniach: »cudzoziemiec, przychodzień ... rodzic« (2): Dośtoieńftwá y Vrżędy/ gdy będą wákowác/ żadnému cudzożiemcowi/ ále tylko z támtéy żiemie rodzicowi dobrze záchowálemu onéy żiemie/ gdzie Dośtoieńftwo álbo Vrząd wákuie/ niebędziemy dáwác *SarnStat* 1054, 1076; [żeby íeden nád drugim/ mocnieyśzy nád mdleyśzym/ chytrśzy nád głupśzym/ bogáthy nád vbogim/ rodzic nád przychodniem nie przewodził *GilPos* [93]v].

[Wyrażenie: »tutejszy rodzic«: i profilem íego krolewkiei m^{ioś}tzi abich tefz i biskvpśftwa luczkego nyeraczil dawacz íedno thvtcheifchemv rodziczowi *ListyPol* I 1536/99.]

b. Urodzony w danej okolicy (14) :

α. W stosunkach polskich [w tym: czyj (4) – pron poss (3), G pron (1)] (13) : Rodzicow nie ma żaden Vrżędnik/ bez Páńkiey woley/ ze wśi wypuśzczác *GostGosp* 12; Fliíom we wśzech dżierżawách

zápowiedzieć/ áby bez opowiedzenia żaden nie śmiał odchodzić rodzic fwoy *GostGosp* 92, 166; A iefli przez którego poddanego álbo támże rodzicá náfżego zapifowi ábo pokoiowi wiecznému ninieyżému będzie co vblizono [...] złoczyńcy [...] niech będą karáni *SarnStat* 1100; zbiegłych Kmieci y rodziców ich právem Koronnym dochodzić im [*diedzicom*] będzie wolno *SarnStat* 1178; Gdyż Pánu dziedzicznemu wolno záfżze rodzicá fwego/ y z kráiu świátá/ [...] wżiąć/ poimać/ zwiázć/ trapić *PowodPr* 68.

W połączeniach szeregowych (4): Kmieciá/ rodzicá/ y fługi bieglęgo ma dochodzić wedle ftárego Státutu *UstPraw* F3; áby káždy o kmieciá o poddanęgo y wfzelákięgo zbieglęgo rodzicá/ y fługę *plebeum vtriusque sexus*, powinien był rešpondowác *SarnStat* 1178, 1178 [2 r.].

Wyrażenia: [»rodzic lużny [= *bezrolny*]: Item tymze pp. Gronowskim [...] dostali się kmiecie: Szymek Spicka, Wojtek Potykowski [...]. Item rodziczek 2 [...]. Item rodzicy 3 lużni: Sobek i Walek Szoltykowie, Bartek Bielczyk *InwSzlachKal* 1585 nr 45, 1585 nr 45.]

»osiadły rodzic« (1): Sześć Włańności. 1. Zaflugá. 2. Cnotá. 3. Wieku nie młodęgo. 4. Dowcip. 5. Rozum. 6. Osiadły rodzic. Máią bydz obaczeni w tych, co bywáią ná vrzędy Košcielné y Senatorfkie obiéráni. *SarnStat* 71.

Szereg: »(prawi) rodzicy i niewolnicy« (2): A lyudzie wyaznie zobudwu stron mamy zasye wrocnicz y wipufczycz. Iedno, ktorzi bada prawy rodziczi I nyewolniczi iako Ciganany [!] y Tatarowie ziemye moldawskiej takowi ludzie nyemayá bicz przymowany nygdzie do ziem nafchich. *LibLeg* 6/78v [*idem*] 159v; [*CorfusDocum* <1563> nr 114].

β. *W starożytności: niewolnik urodzony w domu pana z matki niewolnicy (1):* Verna, Servus et ancilla domi natus, Rodzic y rodziczka w domu náfżym vrodzona/ niewolnik/ wychowanec. *Mącz* 485b; [Verna, ein leibbeigen Hauřzkind. P. Rodzic/ Rodowic/ Rodziczká/ Rodowiczká/ wychowanec/ wychowanká. *Volck* 703].

5. *Przodek, protoplasta; parens HistAl, Vulg, Modrz; progenitor JanStat, Cn; auctor generis, generator, genitor, procreator Cn (12):* Rowna poprzecznych Linia iefł/ gdy perfony o ktorych bywa gadká ná rownym ftopniu fą od fpolnego Pniá/ to iefł od Rodzicá/ iáko iefł brátow Wnęk/ y Ńieltrzná wnączká. *GroicPorz* ff3, ff3; Gdyż [Bóg] rořkazál rodzicom co przed námi byli/ Aby ku ięgo chwale tu fwiát ofádziłi. *RejWiz* 38; SZłácheckie pokolenie z rodziców záfżdy ma początek: ktorzych potomkowie fwe polżcie od nich z rodzáiu fwęgo zwykli dowodzić wiernym Ńwiádectwem. *SarnStat* 237.

rodzic czyj [w tym: pron poss (5), G sb (1)] (6): gdyżefcie mieli nádzieię ták fnami vcżynić/ iáko Xerxes y rodzicy wáfzy Ńtárádawná czynili/ ále teraz nádzieiá wáfzá owfżeki was zdrádziłá *HistAl* D8v; *Leop Sap* 18/24; *KuczbKat* 305; wnet fłkoro po potopie/ onym co byli żywi zořtáli/ á mieli być wfzytkich ludzi rodzicámi/ [Bóg] pořtanowił práwo *ModrzBaz* 102; *OrzJan* 25; Pobożność y męřtwo Iágiełłá Władzyławá [...] mieć mařz [królu Zygmuncie] áby z rodzicy twemi y z ludem twoim/ był błogořłáwiony ná wieki. *SkarKaz*)(4.

Wyrażenie: »pirwřszy rodzicy« (1): Pirwřłá gwiazdę anieli w ięy [Maryi] koronę chwálátz iá włóżyli [...] Dořtoyna iefł/ aby Ń ciałem ij z duřłá w niebo wżięta [...] Wtorá gwiazdę pirwřly rodzicy w ięy koronę włóżyli/ gdy rzekli. Wřfechmogący boże *OpecŻyw* 179v.

Przen (1) : Nie ták Smyrná/ Rhodus/ Colophon/ Salamin ławna [...] Po Homerze zátwożone. Ktore siedm miał y po dziś dzień łwárzą łię o onego Rodzicá wátpliwego. (*marg*) Te siedm miał łwárzą łię z łobą o rodzaj Homerow. (-) *KlonŻal C*.

6. *Mistrz, nauczyciel [czyj] (1)* : Słuchayćie też co Kálwiniłtowie o łwoich rodzicách Lutheranách piłzą. *ReszPrz 65*.

7. *Wyrażenie: »rodzic słoneczny« = tytuł władczy perskiego (2)* : Dárius krol nád krolmi y pan nád pány rodzić łłoneczny [*parens solis*]/ ktory łwieci wespółék s Perskiemi bogi *HistAl C3v, C5*.

Synonimy: 2. ociec; 4. pokolenie, ziemek; 4.b.β. wychowawiec; 5. rodzaj.

Cf [NIERODZIC], RODOWIC, RODZICIEL

DDJ